

враг; в книжарницата не ми разрешаваха да си купя тетрадки и писци за писалките, та пращах мой братовчед да купува; в магазините все за нас не достигаха стоките и пр. Няма да забравя как след неговото завръщане от концлагера се качихме в камион, за да посетим междуселски футболен мач на нашия отбор от Лехчево (баща ми често пъти заплащаше тренировъчните лагери на футболистите) и местен комунистически началник му каза, че в него няма място за кулаци и фашисти и ни свали от камиона.

Скоро след това, за да се скрием от омразата, баща ми напусна селото и отидохме в Плевен, оттам във Враца, където скоро почина на 70 години. Бог да го прости!

2.5. Индустиалците, фабрикантите и търговците

Една от най-големите групи на бившите хора в концлагера „Белене“ е тази на индустриалците, фабрикантите и търговците. През лагера на остров Персин преминават **Георги Панчев Славов** от Стара Загора – собственик на предачна фабрика, **Димитър Якимов** от Габрово – собственик на тъкачна фабрика, **Стоян Панчев** от Нова Загора – търговец, **Христо Райков** – собственик на две фабрики за платове в Габрово и Сливен, **Иван Паланков** от Банско – собственик на дърводелска фабрика, **Иван Самсонов** – собственик на кожарска фабрика, братята **Петър** и **Христо Маринови** от Стара Загора – собственици на фабрика „Мебел“⁸².

През Беленската преизподня минава и **Желязко Петков Желязков** от Бургас – търговец, арестуван през 1951 г. първоначално по погрешка вместо друг, издирван от ДС човек. Той е измъчван жестоко – скачат върху гърдите му и тръскат пепел от цигари в очите, за да направи признания. Комунистическият режим не само не поправя грешката си и не освобождава Желязков, но го въдворява в концлагера „Белене“, откъдето е освободен пред 1953 г., със забрана да упражнява професията си. Умира след десетина години от плеврит, получен от скачанията на „другарите“ върху гърдите му⁸³.

През 1958 г. в „Белене“ концлагерист е **Христо Стоев** (Ставитски), роден в Белослатинско, който, докато е там, е разследван от ДС. В информацията за него Държавна сигурност посочва:

⁸² Имената са изброени в цитираната книга „Горчиви истини“ – свидетелства за комунистическите репресии...

⁸³ Цит. по: Бочев, Стефан. Белене – сказание за концлагерна България, с. 539–542, 553, 910, 911.

„Преди 9 септември 1944 г. той е бил крупен търговец, вносител на петрол, зърнени храни, дървен материал, кожи и др. След 9-ти от него са иззети 30 трактори и 30 вършачки. По наши данни иззетите трактори и вършачки са над 150. Стоев започва да се занимава със строеж на жилищни кооперации. По данни на съвета в момента в София той има на различни места и на различни имена на негови приятели и роднини 17 къщи и апартаменти. Признава, че има 10 такива.“⁸⁴

Лагеристи на остров Персин са потомствените индустриалци **Мишел Авгериниди**, собственик на тютюнева фабрика „Момиче“ (1867)⁸⁵ и **Джон Золас** и брат му **Пандели**, които ръководят Събирателно дружество „Братя Золас“ (1890), което се занимава с параходно агентство и представителство на чуждестранни параходни компании. През 1936 г. компанията е преобразувана в търговско акционерно дружество, ликвидирано през 1948 г., след национализацията⁸⁶.

Почти всички индустриалци, фабриканти и търговци от Габрово, който към 40-те години на XX в. е вече утвърден индустриален център на България, са въдворени в ТВО „Белене“. Сред тях са **Петър Кедев**, **Илия Кожухаров**, **Петър Хаджистойчев**, **Димитър Илиев**, **Никола Конкилев**, **Дамян Бедрозов**, **Стефан Сираков**, **Димитър Екимов**, **Андрея Момерин** и др.⁸⁷

Часовникарят Марко Амиджев

В „Белене“ е въдворен и **Марко Костадинов Амиджев** (1913–1987) от Банско, занаятчия, часовникар, внук на знаменосеца на четата на разложкия войвода от ВМРО **Радон Тодев**, действала през Илинденско-Преображенското въстание. Марко Амиджев произхожда от един от най-старите бански родове Амиджеви. Още като младеж решава да усвои един нов за времето си занаят – часовникарството. Заминава пеша за София, където е чирак и калфа, и накрая става майстор. През 1939 г. заминава за Германия, откъдето се връща с нов занаят – монтьор на радиоапарати. Открива малка работилница за часовници и радиоапарати.

⁸⁴ АКРДОПБГДСРБНА, ф. 23, оп. 1, а.е. 145, л. 58, строго секретна информация относно: Следствието на задържаните хулигани и престъпници в София, 30 януари 1958.

⁸⁵ Байчев, Петър. „Спомени от лагерите. Портрети на лагеристи от „Белене“, с. 166.

⁸⁶ Акционерни дружества, кооперации и предприятия за хранителна промишленост – ф. 111К, а.е. 104, 1919–1948.

⁸⁷ За тях е разказано в главата „Габрово“ в настоящата книга. Тук са само споменати като едни от многото индустриалци, търговци и фабриканти, преминали през концлагера „Белене“.

След 9 септември 1944 г. му е забранено да работи като частник. Принуден е да търси друга работа, за да изкарва прехрана за семейството си. Продължава да работи стария си занаят, но въщи. Многократно е викан за справка в милицията. „След тия „справки“ татко постъпваше в Разложката болница. Биеха го жестоко“⁸⁸, спомня си дъщеря му Ирина Маркова Танчева. На 7 март 1958 г. е въдворен в „Белене“, където престоява седем месеца. В края на септември същата година е освободен, но веднага постъпва в болница заради получената в „Белене“ гангрена. Никога приживе не говори за лагера в семейството си. Децата му никога и не го чуват да се оплаква.

Индустриалецът Димитър Савов

Едно от значимите имена на индустриалци, въдворени в „Белене“, е това на Димитър Стефанов Савов⁸⁹, син на един от Ботевите четници. Той е роден на 17 септември 1887 г. във Враца. Завършва гимназия в Сливен, търговски и финансови науки в Берлин и политически и икономически науки в Париж.

Високата образованост и познаването на няколко езика му позволяват години наред да е сред основателите и акционерите на предприятията „Савов и Пиперков“, „Оливия“, „Филтис“, „Напред“, Акционерно дружество за химически произведения; в управителните съвети на БНБ, Банка „Български кредит“, Съединени български банки, Френско-българска банка за международна търговия и на индустриално-акционерните и застрахователни дружества „Пирин“, „Балкан“, „Кораловит“ и „Орел“. Повече от 20 години е член на Софийската търговско-индустриална камара, член на УС на Международната търговска камара в Париж.

Председател е на Българо-гръцкото дружество (1937–1941) и на Българо-югославската стопанска камара (1940–1941). Назначен е за министър на финансите (юни–септември 1944 г.) в правителството на Иван Багрянов.

След Деветосептемврийския преврат Димитър Савов е привлечен под наказателна отговорност от „народния съд“. За краткото му участие като

⁸⁸ Маркова, Ирина. Неунищожимият дух – банските родове Амиджеви и Гълъбови. Благоевград, 2012, с. 81–82.

⁸⁹ Димитър Савов е баща на политика Стефан Савов (1924–2000), председател на възстановената след 10 ноември 1989 г. Демократическа партия и един от лидерите на СДС през първата половина на 90-те години на XX век. Председател на XXXVI Народно събрание (1991–1992).

финансов министър в кабинета на Багрянов и като народен представител (1938–1939) той е осъден на 1 февруари 1945 г. от Първи върховен състав на „народния съд“ на 15 г. строг тъмничен затвор, глоба от 1 млн. лв., конфискация на имуществото, включително и забележителната къща на ул. „Врабча“ в София, и лишаване от права.

През 1946 г. е освободен, но една година по-късно е интерниран в с. Долни Дъбник, а през 1951 г. е затворен в концлагера „Белене“, където завършва неговият живот⁹⁰.

Бившият дипломат и концлагерист Стефан Бочев пише в спомените си:

*„... мажа с кал някакъв коптор, в който, знай, вече трети ден лежи трупът на един Димитър – ама Вълев ли, Савов ли... бивш индустриалец казаха, но известно време и министър на търговията.“*⁹¹

През 1996 г. Върховният съд отменя като незаконосъобразна присъдата на „народния съд“ срещу Димитър Савов.

Едни от първите жертви на комунистическия режим са тютюневите търговци. Някои от тях са съдени още от „народния съд“, където са групирани заедно с банкери и държавни служители в т.нар. дело срещу „вредителите“⁹².

Търговията с тютюн в България се развива много бързо между двете световни войни и страната ни утвърждава авторитета си на производител и износител на висококачествени тютюневи изделия. Само в периода 1922–1925 г. броят на тютюневите предприятия се увеличава с 14%, а на манипулацията на тютюн 3–4 пъти⁹³. Разраства се и кооперативният сектор в производството и продажбата на тютюн. През 1939 г. се създава Съюзът на тютюневите кооперации, обединил 71 кооперации, който съдейства за

⁹⁰ АКРДОПБГДСРСБНА, Литерно дело № 5323, VI-Л, а.е. 699, т. 1, л. 124–125, справка за Димитър Стефанов Савов бивш министър на финансите в 58-ми кабинет.

⁹¹ Бочев, Стефан. Белене – сказание за концлагерна България, с. 575. По това време в концлагера „Белене“ са въдворени двама бивши министри – Димитър Савов и Димитър Вълев. Димитър Вълев е министър на търговията, който оцелява в лагера и почива по-късно.

⁹² Виж по-подробно: Лилков, Вили, Христов, Христо. Бивши хора, главата „Съдебният процес срещу „вредителите“. Сиела, 2017.

⁹³ Виж по-подробно: Историята на тютюневия Пловдив е история на успешните търговци и предприемачи. Източник: tobacco-city.plovdiv2019.eu.

развитие на производството и търговията, включително и на външната търговия, без посредници⁹⁴.

В Хасково отварят складове и кантори български и чужди тютюноотърговци и там има над 20 фирми, обработващи тютюн, с над 7000 работници. Сред тях са клоновете на френската тютюнева фирма „Такворян“ със седалище в София, белгийската фирма „Фернандес“, швейцарската фирма „Никотея“ и „Австрийска режия“; българските фирми „Балкантабак“ с основен акционер Жак Асеов, „Братя Мантови“ от Хасково, фирмата на Асен Поборников от София и др. Десетки малки фирми също работят в региона – фирмите за тютюнева манипулация на Никола Коджабашев от Свиленград, на търговците Георги Вършинков, Георги Джошов и Атанас Тананов от Любимец, на Колю Минчев и Рашко Анджев, които освен с тютюни, търгуват и със селскостопанска продукция и дървен материал и др.

След национализацията почти всички предприемчиви от бранша са обявени за врагове експлоататори или фашисти и много от тях споделят съдбата на бившите хора – изселвания, съд, въдворявания в концлагери, безработица и мизерия.

Тютюноотърговецът Георги Чалбуков

Личността, оставила трайна дия в историята на българското тютюнопроизводство и търговията с тютюн преди 9 септември 1944 г., е тази на Георги Чалбуков, който незаслужено остава напълно непознат за десетилетия наред след деветосептемврийския преврат.

В края на 1919 г. се създава обединение „Консорциум за тютюна“, което изкупува и изнася тютюн за повече от 100 млн. лв. годишно, начело на което през 1921 г. като директор застава 25-годишният Георги Кираков Чалбуков, добил опит преди това като счетоводител във фирмата „Тодор Кършев и сие“⁹⁵.

За да стигне до този пост, младият Георги Чалбуков (1896, с. Еникьой, дн. Ставропули, Гърция) изминава сложен път. В детството си той споделя участва на бежанските семейства от Източна Тракия, по-късно завършва българската гимназия „Д-р Петър Берон“ в Одрин и Робърт колеж в Цариград, изучава тютюнопроизводство, следва в Германия, овладява немски и френски език, а през Първата световна война служи в телефонната рота на 10-и пехотен Родопски полк.

⁹⁴ България XX век: Алманах., ИК „Труд“, 1999, с. 444.

⁹⁵ Узунова, Красимира. История на град Хасково 1912–1945. София, Св. Климент Охридски, 2005, с. 87–94.

След войната Георги Чалбуров с по-големия си брат Тодор Чалбуров, експерт по тютюните, се премества в Хасково, където бързо печели доверието на местните тютюнопроизводители и търговци. През 1927 г. „Консорциум за тютюна“ се разпада, а Георги Чалбуров е назначен за директор в голямата търговска фирма „Тодор Д. Кършев и сие“. Установява връзки с най-известните тютюневи фирми в света. През 1933 г., когато фирмата „Тодор Д. Кършев и сие“ преустановява дейността си, Георги Чалбуров, подпомаган от брат си, регистрира търговска фирма „Георги Чалбуров“. Отваря два манипулационни склада в Хасково и един в Кърджали и започва да изкупува тютюни в Югоизточна България за износ в Германия, Египет, Палестина, Швейцария, Дания, Австрия, Унгария и др. Той е съдружник и във фирма „Фархи & Герон“ и е пълномощник при изкупуването на тютюните от АД „Томасян и синове“.

От 1940 г. е член на УС на Съюза на тютюнотърговците, а по-късно и негов председател. Председател е и на Хасковския околийски търговски синдикат. През 1942 г. става председател на Акционния комитет по износа на суров тютюн на листа. Членува в Пловдивската търговско-индустриална камара и в Централния комитет на Търговския съюз – София.

Георги Чалбуров е народен представител от 1938 г. до 1944 г. в XXIV и XXV Народно събрание от Крумовградска избирателна околия.

Една седмица след 9 септември 1944 г. Георги Чалбуров е арестуван като бивш народен представител и виновник за националната катастрофа и е откаран в Централния софийски затвор. По време на процеса той категорично заявява, че не е гласувал за присъединяването на България към Тристранния пакт, а винаги е отстоявал позициите за неутралитет на страната. Не е гласувал и за обявяване на война, както и за Закона за защита на нацията, и посочва за свидетели 21 души, като съдът одобрява и призовава само деветима от тях, повечето комунисти, които счита за най-удобни по предявеното обвинение. Независимо от щателния подбор на свидетелите, в съдебната зала се чуват само добри думи за обвиняемия.

Учителките Люба Чучева и Радка Сотирова свидетелстват за подкрепата, която са получили от Георги Чалбуров след тяхното уволнение от гимназията по Закона за защита на държавата. Във връзка със застъпничеството за техните права те изпращат до Чалбуров благодарствено писмо. Люба Чучева добавя: „Лично за моето семейство той е направил много добрини. Ние сме македонски бежанци и той е настанявал на работа моите братя. Ние често сме се отнасяли към него за разни услуги да ни прави“. Свидетелят Иван Кичев разказва за застъпничеството на Георги Чалбуров

за изключените от Хасковската гимназия ремсисти през 1943 г. и за доброто име, с което се ползва той сред търговците от бранша в Крумовградско и Хасковско. Свидетелят Виктор Митрани, председател на Хасковската еврейска община, разказва за честите посещения на евреите при Георги Чалбуров по повод на гоненията против тях, за подкрепата, която те са получавали, и доброто име, с което той се ползва сред тях⁹⁶.

Васил Караджов, работник комунист, който преди 9 септември 1944 г. е интерниран в Еникьой, по време на делото срещу Георги Чалбуров е секретар на Работническия синдикат в Хасково. Той заявява пред съда, че Георги Чалбуров се е държал добре с работниците комунисти и ги е приемал на работа, независимо че са лежали в затворите.

Съдът отхвърля като свидетел комуниста Георги Даскалов, който непосредствено след 9 септември 1944 г. е кмет на Хасково. Във възразението си по отказа, изпратено до председателя на II върховен „народен съд“, Георги Чалбуров иска кметът да бъде призован като свидетел:

„За правилното определяне на вината ми по насоченото срещу мен обвинение, а именно: обстоятелството, че през 1926–1927 г., когато свидетелят е гонен от властта, поради проявена от него конспиративна дейност, избягал в Русия и след като се завърнал в България, уловен и затворен в Сливенския затвор, през всичкото това време аз поддържах семейството му. А след излизането му от затвора веднага (го) приех на работа при мен. Освен това, този свидетел ще установи и следното обстоятелство: през 1942 г. той е бил интерниран като опасен комунист в концлагер и аз лично подадох на властта молбата му за освобождаването му и благодарение на моето ходатайство и застъпничество свидетелят бива освободен и пак приет на работа...“⁹⁷

Свидетелят Давид Арон Моше, евреин, изселен в Хасково от София по време на гоненията срещу евреите, казва: „Когато Георги Даскалов се върна от интернирането си, майсторите в склада не искаха да го приемат на работа... Георги Чалбуров веднага нареди да бъде назначен на работа.

⁹⁶ ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 193–194, съдебен протокол за разпит на свидетелите Гаврил Каров, Радка Сотирова, Виктор Митрани, Никола Марчев, Люба Чучева и Иван Кичев за дейността на подсъдимия Георги Киряков Чалбуров – 22 януари 1945 г., Хасково. Цитираните документи в настоящата книга по фонд 1449 на „народния съд“ са ползвани от сайта narodensud.archives.bg – част от дигиталната колекция на Държавна агенция „Архиви“.

⁹⁷ ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 142, заявление от подсъдимия Георги Киряков Чалбуров до Втори състав на народния съд в София за допускане на недопуснати свидетели.

И понеже Георги Даскалов имаше цирей и не можеше да работи тежка работа, Чалбуров нареди да му се даде лека работа и тогава му дадох да лепи марки на балите, приготвени за експедиция“. Той също заявява, че в момента на най-голямо отчаяние в живота си е получил подкрепата на Георги Чалбуров и е бил назначен на работа, когато на други места е получавал отказ, а по-късно семейството му е получило и други добри жестове от тютюноотговеца⁹⁸.

Гаврил Каров, хасковски комунист, по време на интернирането му в лагера „Еникьой“, е получавал заплатата си от фирмата на Чалбуров:

„Когато бях в затвора другите тютюневи търговци не са приемали на работа майка ми и сестра ми, а ги е приел Георги Чалбуров... Известно ми е, че през мъртвия сезон на безработица Георги Чалбуров е авансирал моето семейство със средства за издръжка, което е правел и за други семейства на работници. Аз бях интерниран седем месеца. Като чиновник във фирмата на Георги Чалбуров, през времето, когато бях интерниран, аз си получавах редовно заплатата от фирмата. Тогава жена ми пишеше, че Георги Чалбуров се е застъпвал за моето освобождение, и след това, като ме освободиха аз постъпих на работа отново в същата фирма. Майка ми почина в началото на 1942 г. в мое отсъствие. Научих след това, че Чалбуров е дал средства за погребението на майка ми. Известно ми е, че Чалбуров е приемал на работа много работници-комунисти, които другите фирми не приемаха на работа. Сега аз съм в Стара Загора инструктор при Областния комитет на Работническата партия... Зная, че като човек той се е държал добре с работническото. Той е давал материална помощ на работниците.“⁹⁹

Независимо от това Георги Чалбуров получава „народната благодарност“: доживотна присъда и конфискация на имущество за около 12 млн. лв. в банкови сметки и на фамилната къща на пловдивската улица „Цар Иван Асен“, оценена на 2,8 млн. лв. По-късно доживотната присъда е заменена с 15 години затвор. Освободен е предсрочно в края на декември 1946 г. и става общ работник в един от национализираните му складове.

⁹⁸ ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 194, съдебен протокол за разпит на свидетелите Гаврил Каров, Радка Сотирова, Виктор Митрани, Никола Марчев, Люба Чучева и Иван Кичев за дейността на подсъдимия Георги Киряков Чалбуров – 22 януари 1945 г., Хасково.

⁹⁹ Пак там, л. 193.

След това до 1959 г., с малки прекъсвания, прекарва повече от 10 г. в ТВО „Ножарево“ и ТВО „Белене“.

През всичките години на усилен труд Георги Чалбуров е съпричастен към обществените, културните и стопанските събития в Хасково. Членува в хасковската Тракийска организация, в един период е неин председател, а по-късно е избран за почетен председател на Тракийското културно дружество и председател на Гражданския клуб в Хасково. Той дарява част от парите за закупуването в центъра на Хасково на сграда за нуждите на хасковското Тракийско дружество, подпомага със средства бежански семейства, отделя пари и за революционната дейност на Комитета „Свободна Тракия“¹⁰⁰.

През януари 1942 г. по линия на акционните комитети заделя 50 хил. лв. за безработните. Дарява средства за изграждане на паметници на загиналите във войните в Хасково и Кърджали, както и на църквите в Хасково. Подпомага трапезариите за бедни деца и домовете за сираци и старци. През 30-те години съдейства за благоустрояването и електрификацията на Хасково.

Никола Марчев, комунист и председател на Българо-съветското дружество в Хасково преди 9 септември 1944 г., е свидетел в процеса на „народния съд“ срещу Георги Чалбуров. Той описва заслугите му за построяването на Съдебната палата в Хасково и подкрепата за Женското просветително-благотворително дружество „Развитие“, като подчертава: „макар че не беше народен представител от Хасково, защото той се избираше от Крумовградската избирателна колегия, беше единственото лице в Хасково, към когото обществото се обръщаше като депутат. Той развиваше голяма обществена дейност“¹⁰¹.

Потвърждение на тези думи е удостоверението, изпратено от Женско дружество „Развитие“ до „народния съд“, в което са изброени някои от добрите му дела: издействал сумата за закупуване и обзавеждане на сградата на дружеството; помогнал за откриването на девическо професионално училище към дружеството; дарил лични средства за издръжката на директорката на професионалното училище и издействал от Народното събрание учителски бройки; осигурил средства и материали за надстройка на сградата на училището; подарил първата шевна машина на училището; изплатил дълг на сиропиталището в размер на 150 хил. лв., и е „вършел ред други парични дарения, с които е подкрепял сиропиталището и професи-

¹⁰⁰ Пак там.

¹⁰¹ ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 194, съдебен протокол за разпит на свидетелите Гаврил Каров, Радка Сотирова, Виктор Митрани, Никола Марчев, Люба Чучева и Иван Кичев за дейността на подсъдимия Георги Киряков Чалбуров – 22 януари 1945 г., Хасково.

оналното училище. За тази негова материална и морална подкрепа дружеството в Общото годишно събрание на 16 февруари 1943 г. го провъзгласява за благодетелен член¹⁰².

В същия дух са удостоверенията до „народния съд“ от Районно сиропиталище „Св. Иван Рилски“, което го провъзгласява за „благодетелен член на сиропиталището, заради неговата голяма щедрост, проявявана многократно с парични дарове към сиропиталището и питомците“¹⁰³; от Православното християнско братство – Кърджали и от Хасковската народна община, които потвърждават общественополезната и дарителската дейност на Георги Чалбуров.

Когато през 50-те години тютюневите складове в НРБ са препълнени с непродадена продукция, у нас пристига представителят на немския концерн „Реемтсма“ Курт Венкел. Той иска да получи изключително представителство да договаря българските тютюни на комисионни начала с някои западноевропейски държави. Германецът е бивш авиатор от ескадрилата на барон Манфред фон Рихтхофен. След Втората световна война е арестуван, съден, но е оправдан и става швейцарски гражданин и търговски представител, който пътува свободно по света. Исква среща с Георги Чалбуров, с когото е работил преди войната, и отива в Хасково. На срещата Чалбуров е „доставен“ в костюм и разговаря с търговеца в присъствие на властите, което е изрично негово условие. След това Чалбуров е привлечен като консултант при сделката между „Реемтсма“ и „Булгартабак“ и е назначен за експерт в централата на Българския държавен тютюнев монопол, но „След реакцията на хасковски комунистически функционери го освободиха и той бе принуден да се върне под Ямача (т.е. като общ работник в склада)...“¹⁰⁴.

Георги Чалбуров почива на 64 години, на 24 септември 1960 г., малко след като излиза от концлагера в Белене.

През 1996 г. Върховният съд отменя по реда на надзора присъдата на Георги Чалбуров, а през 2017 г. Общинският съвет на Хасково посмъртно го удостои със званието „Почетен гражданин на Хасково“.

¹⁰² ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 137, удостоверение от Женско просветително благотворително дружество „Развитие“ в Хасково – 14 ноември 1944 г.

¹⁰³ ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 136; ЦДА, ф. 1449, оп. 1, а.е. 69, л. 136, удостоверение от Районно сиропиталище „Св. Иван Рилски“ – Хасково, № 436/7 ноември 1944 г.

¹⁰⁴ Узунова, Красимира. Търговецът Чалбуров – От бежанец до индустриалец – В: Сборник Тракия, т. VI. Тракийски научен институт., Хасково, 2015, с. 151.